

PESTHIDEGKÚTI EVANGÉLIKUS GYÜLEKEZET

Gyülekezeti Nap

Budapest, 2018. április 22.

REFORMÁCIÓ ÉS GAZDASÁG

Dr. Korényi Zoltán

TARTALOM

1.0 BIBLIAI IDŐTENGELY

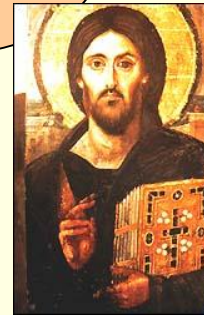
- 1. A REFORMÁCIÓ IDŐBELI ELHELYEZÉSE**
- 2. A REFORMÁCIÓT MEGELŐZŐ EURÓPA TÉRKÉPE**
- 3. EURÓPA GAZDASÁGA A XI-XVI. SZÁZADBAN**
- 4. LUTHER ÉS KÁLVIN GAZDASÁGI TÉTELEIRŐL**
- 5. A MAI HELYZETÜNKRŐL**
- 6. A PROTESTÁNS GAZDASÁGETIKÁRÓL**
- 7. MEGÁLLAPÍTÁSOK ÉS ÜZENETEK**

1.0 BIBLIAI IDŐTENGELY - kereszténység

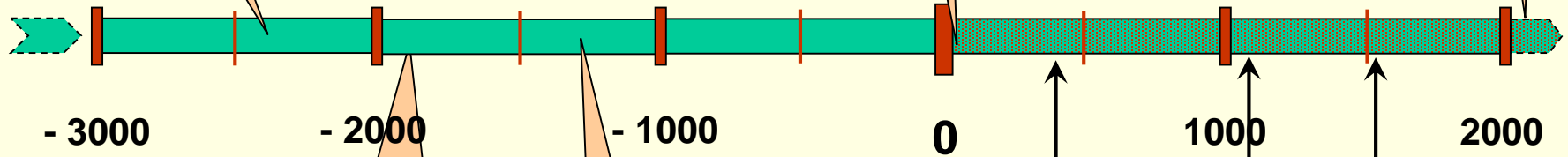
**Noé:
Özönvíz
-2348**

**Jézus
Krisztus**

2018

- 3000

- 2000

- 1000

0

1000

2000

**Ábrahám:
Ígéret földje
-1921**

**Mózes:
Tízparancsolat
-1250**

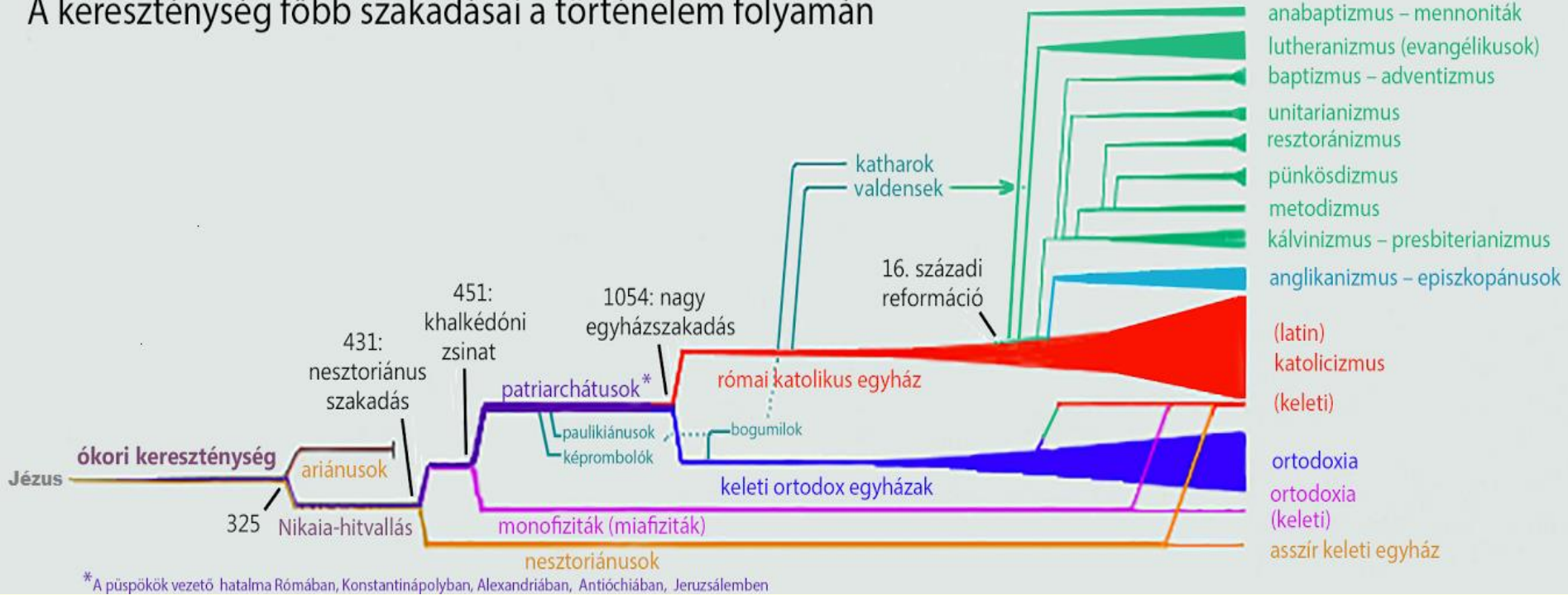
1517: Reformáció

**1054: Egyházszakadás:
római. kat. / keleti ortodox**

**Kereszténység: 325. Nikaiai-hitvallás
Constantinus császár**

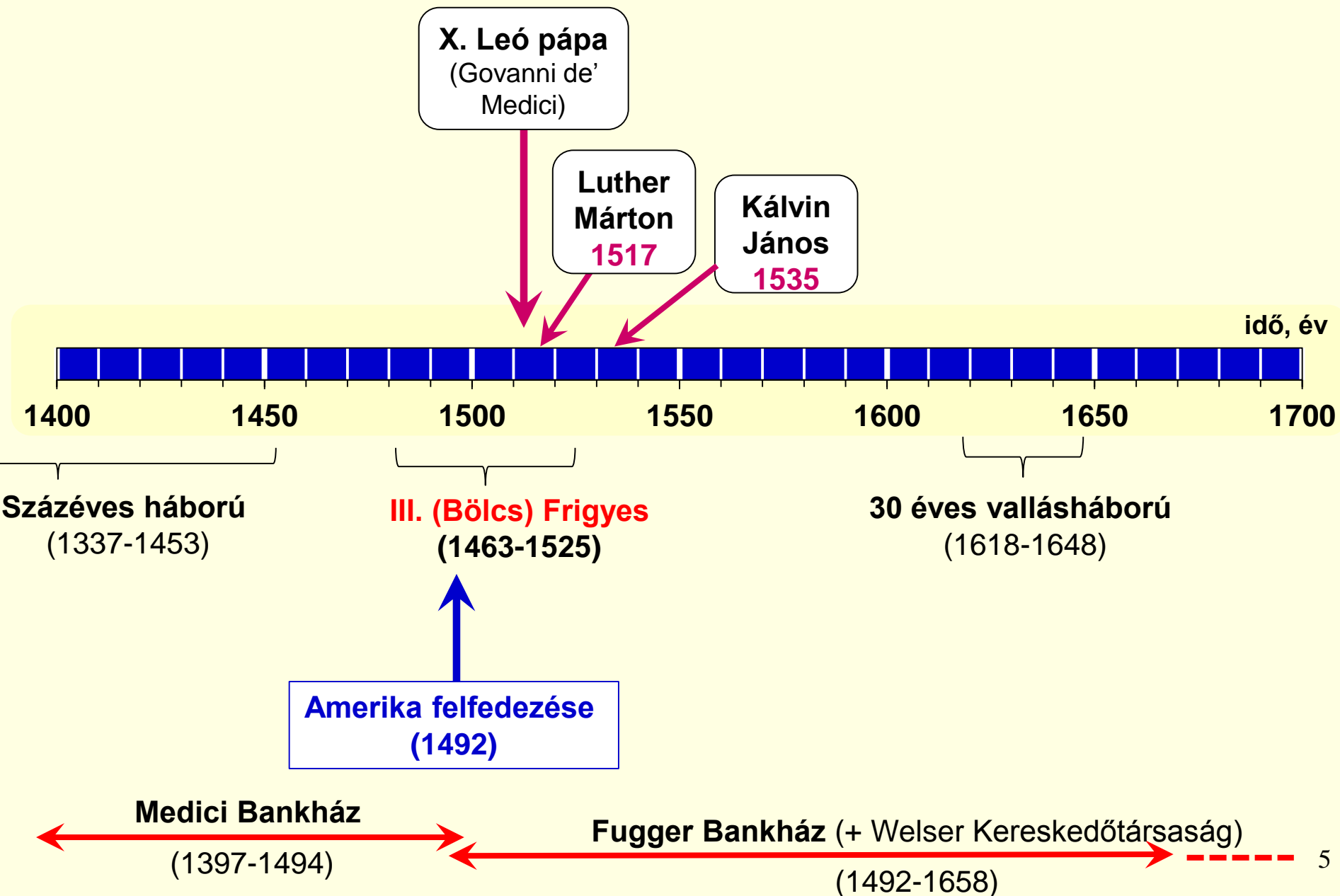
1.0a EGYHÁZSZAKADÁSOK

A kereszténység főbb szakadásai a történelem folyamán

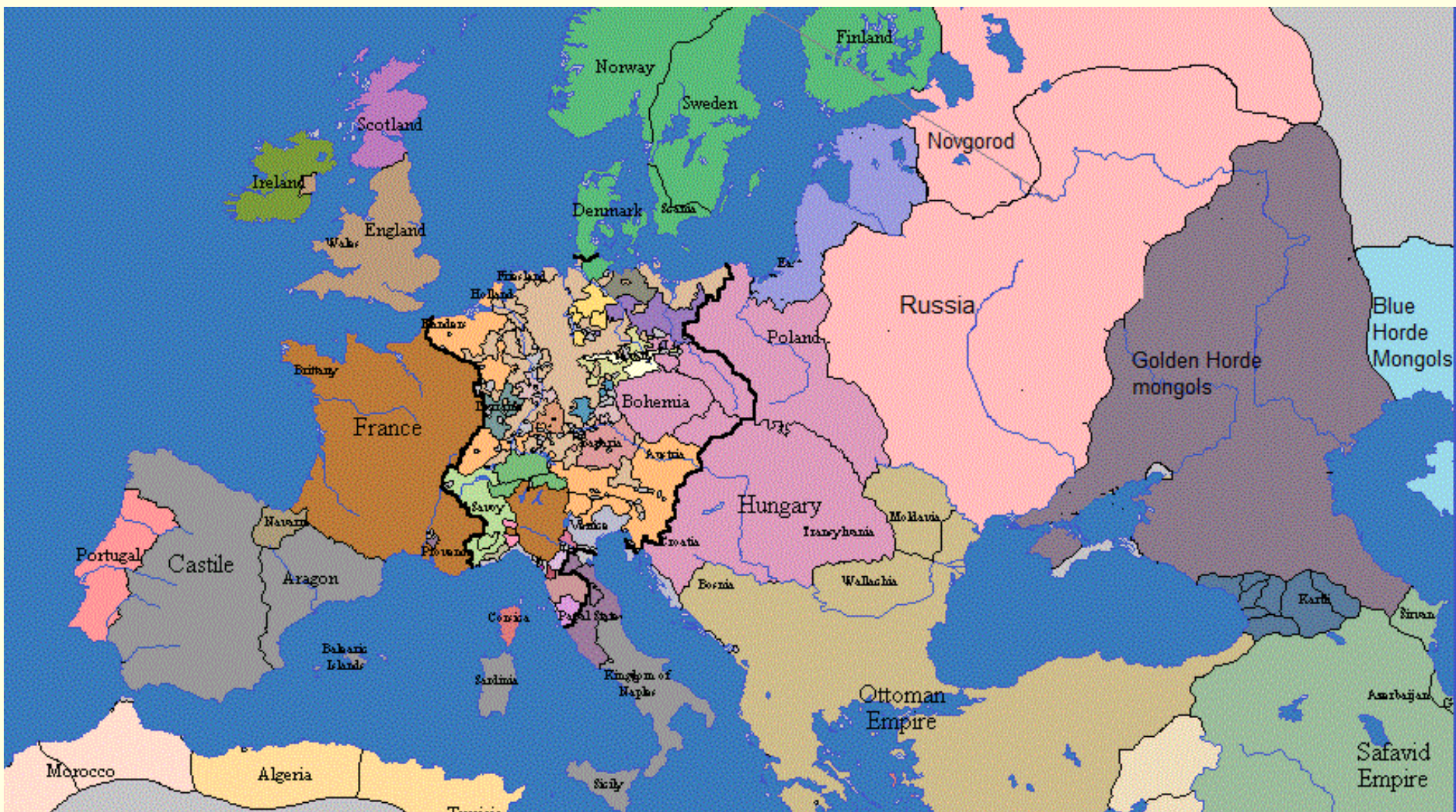

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fb/A_kereszt%C3%A9nys%C3%A9g_f%C5%91bb_szakad%C3%A1sai.png

1. A REFORMÁCIÓ IDŐBELI ELHELYEZÉSE

2. A REFORMÁCIÓ ELŐTTI EURÓPA 1500 körül

3. EURÓPA GAZDASÁGA A 11-14. SZÁZADBAN

(1) A XI - XIV. század: virágzó középkor: népességszaporodás!

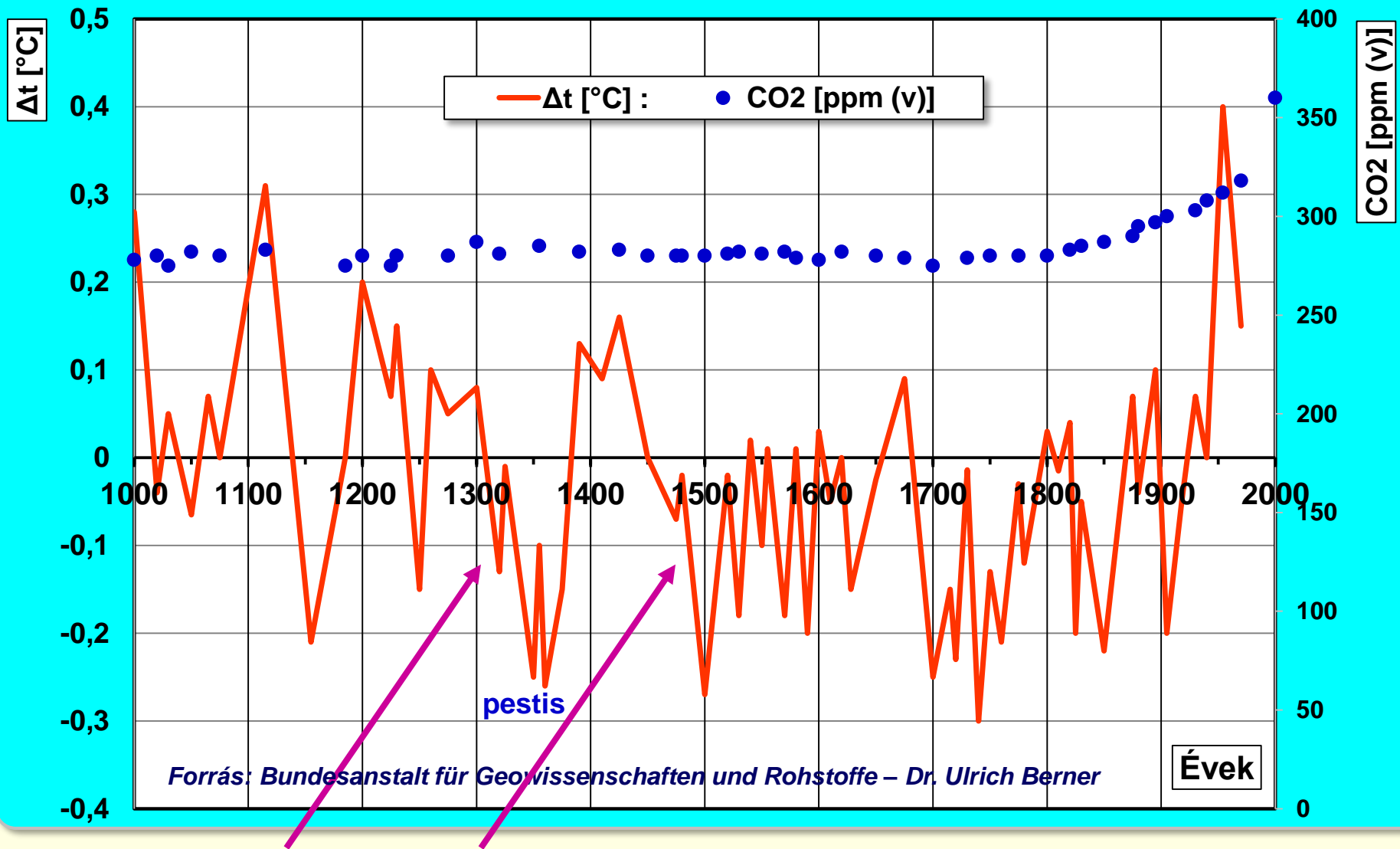
- Új földterületek bevonása (erdők, mocsarak, tavak, ...).
- **Korszerű mezőgazdaság:** háromnyomásos művelés.
- Új eszközök: nehézeke, patkolás, borona, ... - **élelmiszer bőség.**
- **Az iparosok és kereskedők városokat hoznak létre.**
- Nőtték a piacok, nőtt a termékmennyiség.
- Kifejlődik a bányászat.
- Nőnek a kereskedelmi útvonalak. **Nő a pénz szerepe.**
- A városok kiváltságokat kapnak (közigazgatás, adószedés, vásártartás, vámmentesség, saját véderő, ...).
- Céhszervezetek jönnek létre.
- Szárazföldi és **tengeri kereskedelem.**
- Létrejönnek a rendi országgyűlések (nemesség, papság, polgárság).
- Franciaország felemelkedése.
- Százéves háború (1337-1453). A franciák kiverik az angolokat (Jeanne 'd Arc).

(2) Nyugat-Európa válsága a XIV. században - válság

- **Klímváltozás (kis jégkorszak).**
- Népelesszaporodás – kevés élelem.
- Romlik az egészségi állapot – **járványok (pestis)** – csökken a népesség!
- Háborúk, zsoldosok pusztításai.
- **Pápaság válsága** (3 pápa) – eretnek tanok terjedése (Husz János)

3.a. KLÍMAVÁLTOZÁS A 14-15. SZÁZADBAN – kis jégkorszakok

GRÖNDLAND KLÍMAVÁLTOZÁSA: 1000 - 2000. évek között

Klímaváltozások (lehűlések) a középkorban

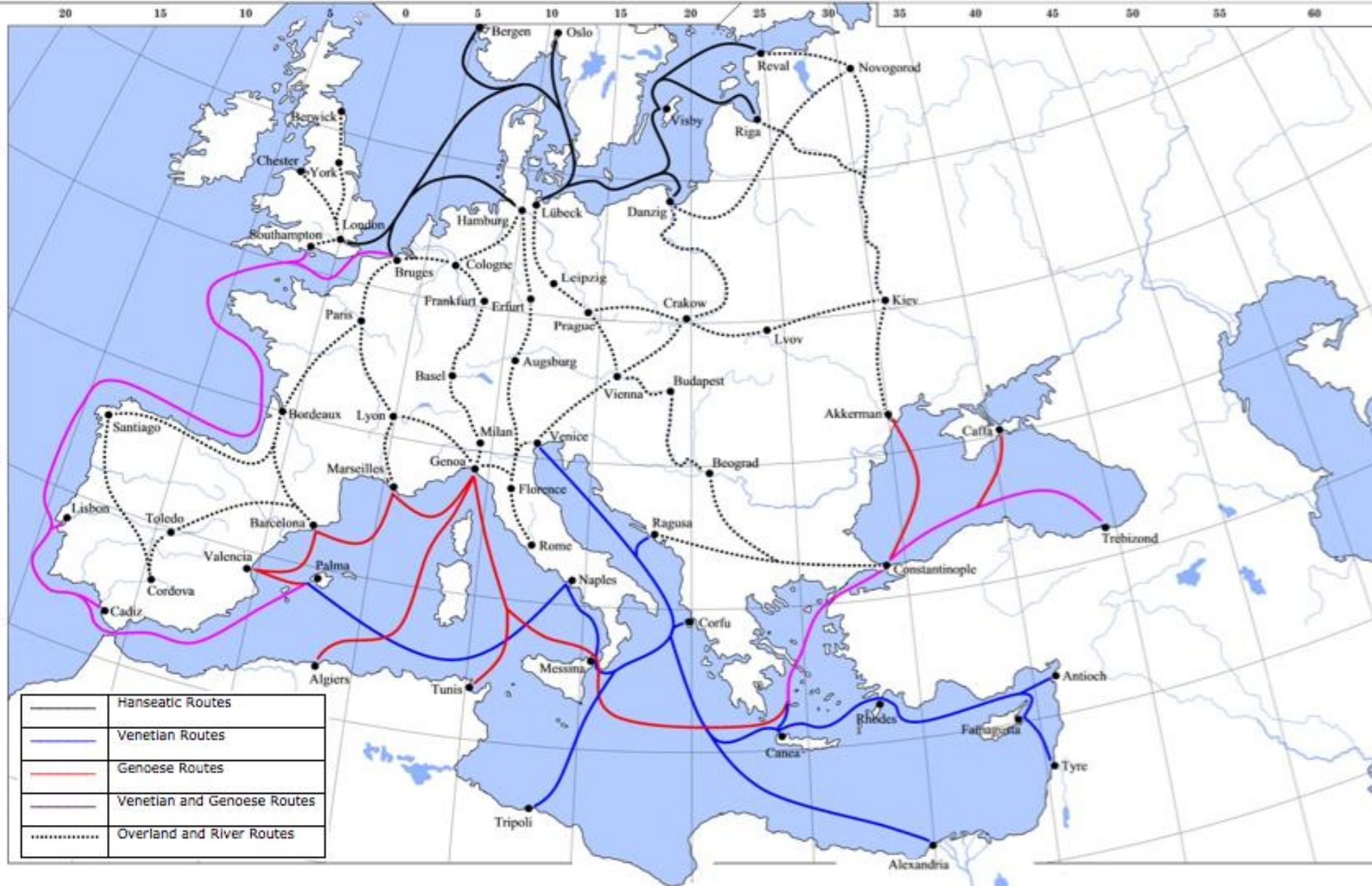

3.1 EURÓPA GAZDASÁGA A 14. SZÁZADBAN

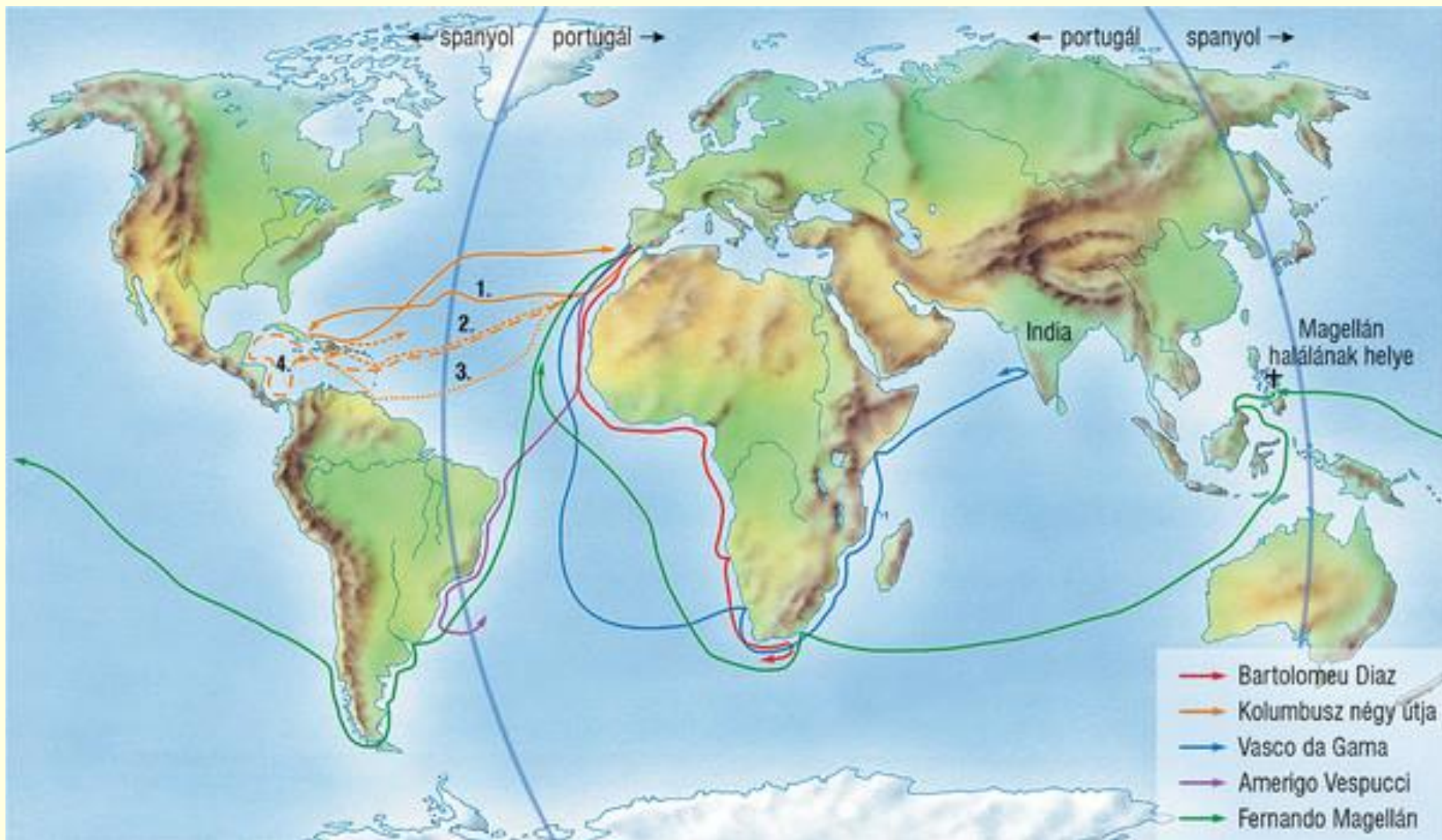
(3) A XIV. század: virágzó középkor = *folytatás* =

- **Itália a gazdagság központja** (levantei kereskedelem központja, városállamok, a pápa székhelye).
- **Fejlett textilipar, hajógyártás, fegyvergyártás.**
- **Gazdag városállamok** jönnek létre (Milánó, Firenze, Genova, Velence, Parma).
- **A városállamok vetélkedése. Győztes: Velence.**
- **Egyetemek alapítása.**
- **Firenze: Toscana központja. Mediciek - Európa bankközpontja.**
- **A művészetek fejlődése – reneszánsz** (Giotto, Boticelli, Leonardo de Vinci, Raffaello, Michelangelo, Palestrina, Brunelleschi, ...)

- **Csehország fejlődése:** bányászat, ipar, német befolyás, Husz János prédikátor,...
- **Lengyelország fejlődése:** Lengyel-Litván állam terjeszkedése.
- **Kelet-Európa és Balkán:** Kiev felbomlik, jönnek a tatárok, adószedés.
- **A tatárok legyengítik Kelet-Európát.**
- **Bizánc elesik (1453).**
- **Orosz állam létrejötte:** 1480. év
- **Oszmán-Török birodalom** terjeszkedése.

3.1a. EURÓPA KERESKEDELMELMI ÚTVONALAI (szárazföld, tenger)

3.1b. NAGY FÖLDRAJZI FELFEDEZÉSEK

ÁRUK: fűszer, arany, ezüst, kukorica, burgonya, paprika, paradicsom, kakaó, dohány, bab, tök, gyapot

A Világ első felosztása: Spanyolország és Portugália a pápa segítségével

3.1c. KERESKEDELEM ÉS BANKHÁZAK A XIV – XV. SZÁZADBAN

3.2 EURÓPA GAZDASÁGA A 15-16. SZÁZADBAN

(4) Új korszak kezdete: a nagy földrajzi felfedezések (Kolumbus, 1492).

- Gyarmatosítás megindulása.
- Megnö a **pénzgazdaság** súlya, az ipari termékek és a kereskedelem részesedése.
- Megindul a **kapitalizmus** kifejlődése.
- Nagyobb igény a mezőgazdasági árukra – nő az ár.
- A céhes keretek helyett **manufaktúrák** jönnek létre – a kézművesek tönkremennek.
- A tudomány fejlődése (Paracelsus, Kopernikusz, Agricola, Kepler, ...).
- Reneszánsz művészet kifejlődik.
- **Gutenberg Bibliája** (1452).
- Kereskedelmi társaságok jönnek létre.
- Nő a gyapjú iránti igény. Angliában a közös földek kisajátítása.
- Kontinentális munkamegosztás: Kelet-Közép-Európa élelmiszert termel, Nyugat-Európa iparcikket szállít.
- A gyarmatosítás létrehozza a **világkereskedelmet**.
- Megnyíltak az árutőzsdék.
- A **nagy bankházak** (pl. a firenzei **Medicieknek** vagy az augsburgi **Fuggereknek**) egész kontinensre kiterjedő fiókhálózatot hoznak létre.
- **Jakob Fugger (1459-1525) nélkül nem lehetett császárt, pápát választani, nem lehetett hadat üzeni !!!**
- Az államok, fejedelmek és városállamok közötti érdekellentétek: **háborúk**.
- A háborúhoz pénz kell, a pénzt a bankok kölcsönzik. **Eladósodás !!!**

3.3 NÉMET-RÓMAI BIRODALOM KÖRZETEI: 1512 - 1648

A birodalmi gyűlés résztvevői:

- választófejedelmek (3+4)
- hercegek
- grófok, főurak
- szabad császári városok
- (40-70 körzet)

Vetélkedés a császár és helyi dinasztiák között

1220: a császár a **penzverési, a vámszedési,** a bíraskodás, és az erődépítési jogát átadta az egyházi méltóságoknak.

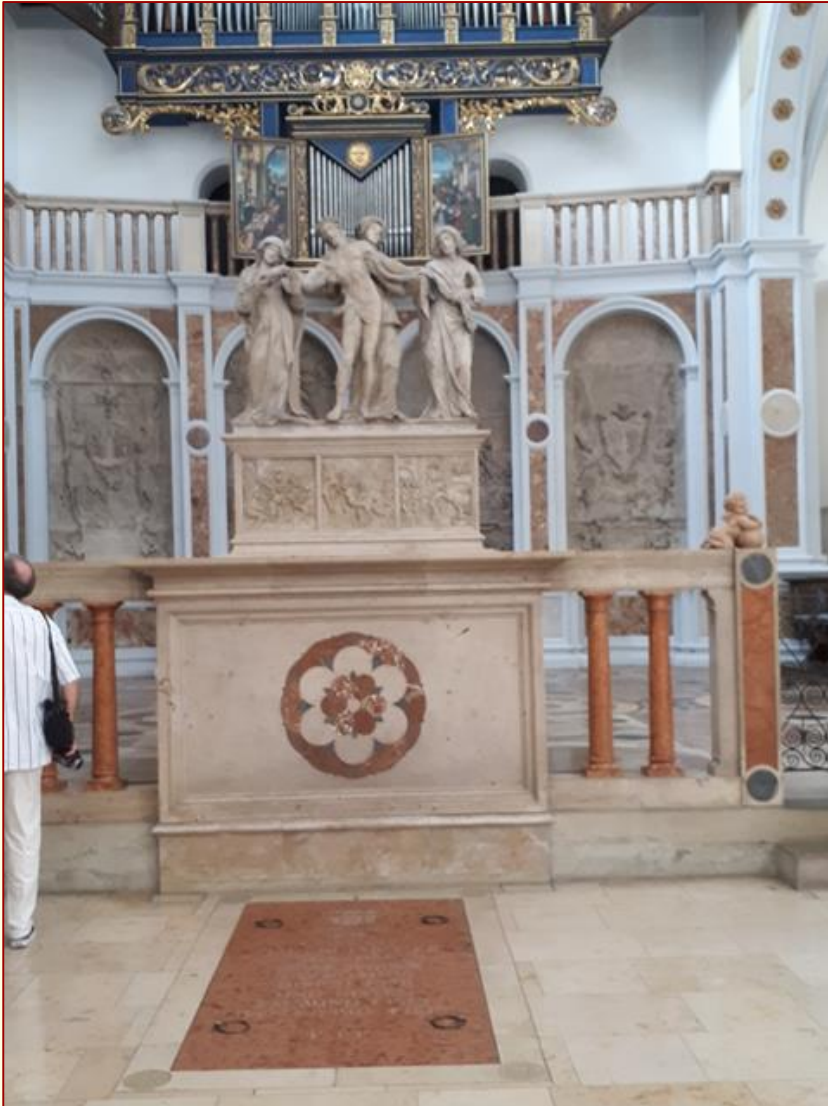
3.4a. Szent Anna ev. templom Augsburgban – *Fugger sírkápolna*

**Eredetileg karmelita kolostor
Luther itt lakott: 1518. 10. 7-20.**

3.4b. FUGGER család – Szt. Anna Templom Augsburgban

Jakob Fugger (1459-1525): nélküle nem lehetett császárt, pápát választani és hadat üzenni.

3.5 LUTHER ELŐTT: FESZÜLTSÉGEK, KONFLIKTUSOK

- 1) Invesztituraharc (1075-1122): kié a püspökök kinevezési joga?
- 2) Kérdés: **kié a főhatalom**? A pápáé, vagy a császáré? (1119-ig a császáré).
- 3) Érdekharcok az 1400-as évek elején: **egyházszakadás**, 3 pápa.
- 4) Konstanzi zsinat (1414 – 1418): felszámolta az egyházszakadást.
Husz János máglyahalála (1415).
- 5) Vencel halála után V. Márton 1419-ben a cseh trónt akarja.
- 6) Eredménye: **huszita háború (1420-1433).**
- 7) Hatalmi kötékhúzások a császárok és a fejedelmek között.
- 8) A pápák részt vesznek a politikában. II. Gyula (1503-1513) eredményes hadvezér a franciák ellen.
- 9) **Harc Itália birtoklásáért** (a francia Valois-k és a Habsburgok).
- 10) Az uralkodók erősítik a **centralizált ország-irányítást** (bürokrácia).
- 11) A világi földbirtokos nemesség rátelepszik az **egyház ingatlanjaira**.
- 12) **1471-től a pápaság erkölcsi mélypontra** süllyed (hatalom, **pénzbevételek** növelése).
- 13) A városi közösségek is igyekeznek befolyásuk alá venni az egyházi intézményeket (iskolák, kórházak) és a **prédikátorok fizetését**.
- 14) Az **oszmán-török** szultánok a Magyar Királyság határaihoz értek.
- 15) Az iszlám hódításokat **Isten csapásaként** fogják fel – terjed a **félelem**, világ vége hangulat.

4. LUTHER MÁRTON FELLÉPÉSE ELŐTT - Búcsúcédulák

BŰNBOCSÁTÓ CÉDULA

(*Ablaßbrief*)

Megvásárlásával, a purgatórium tüzétől meg lehet menekülni.

(*Felmentés: gyónás, megbánás, jóvátétel, böjt, ima, vezeklés, adomány, zarándoklat*)

- (1) X. Leó pápa, 1515: búcsúcédulák értékesítése a Szent Péter-bazilika befejezéséhez.
- (2) Mainz, 1517 - Albrecht érsek: választófejedelemi hivatala hitelt vett fel a **Fugger** bankháztól. A bevételek egy részéből a hitelt akarta törleszteni.
- (3) Az érsek megfogalmazott egy *Instructio Summarium* (összefoglaló utasítás) írást. Megbízottja: Johann Tetzel bűnbocsátó dominikánus prédikátor.
Mondása:

„Wenn das Geld im Kasten klingt, die Seele aus dem Feuer springt.“

(*Ha a pénz a dobozban cseng, tisztító tűzből lelket ment.*)

4.1 BÜNBEOCSÁTÓ CÉDULÁK (búcsúcédulák) - másolatok

Ablaß-Zettel

Anno 1500

*Nimm Ablaß
von Deinen Sünden*

*Wenn das Geld im Kasten klingt
die Seele aus dem Fegefeuer
in den Himmel springt !*

*Beim Kauf eines solchen
Ablaß-Zettels
sollen Dir all Deine Sünden
vergeben sein !*

Ablaßprediger
Johann Tetzel

In Vollmacht aller Heiligen
und in Erbarmung gegen Dich,
absolvire ich Dich von allen
Sünden und Missethaten und
erlasse Dir alle Strafen auf
zehn Tage.

Johannes Tetzel

In Vollmacht aller Heiligen
und in Erbarmung gegen Dich, absolvire
Ich Dich von allen Sünden und Missetha-
ten und erlasse Dir alle Strafen auf zehn
Tage.

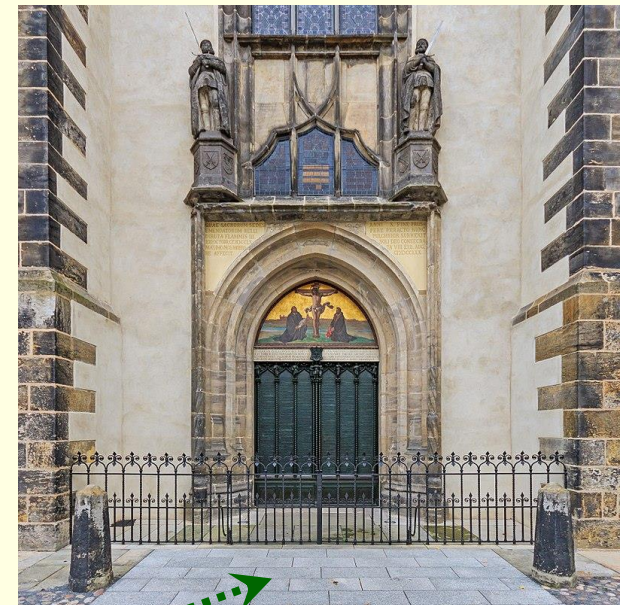
Johannes Tetzel.

4.2 LUTHER MÁRTON 95 tétéle - a Vártemplom és a kapuja

WITTENBERG

Frigyas pfalzi választófejedelem (Bölcs Frigyas) (1482-1556)

Leucorea néven, 1502. október 18-án, egyetemet alapít Wittenbergben

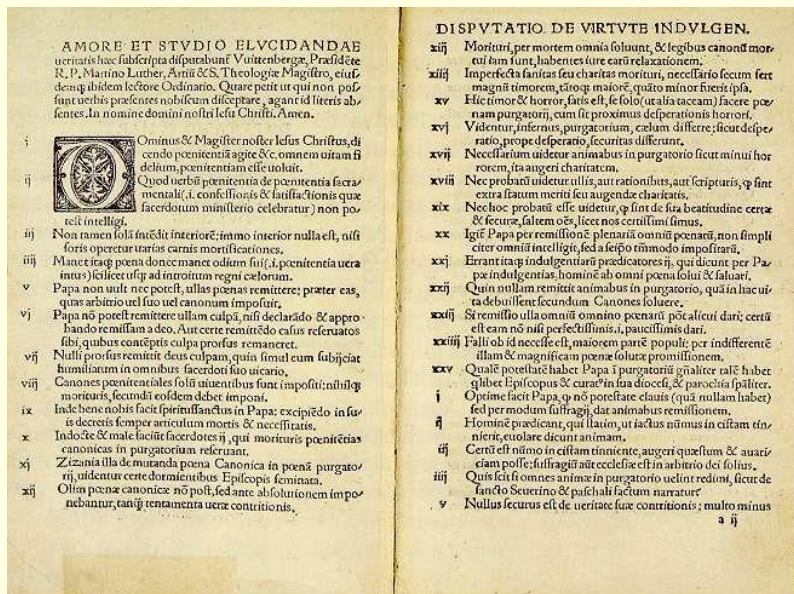

4.2a. LUTHER MÁRTON 95 tétéle - a Vártemplom és a kapuja

A 95 tételből a gazdasági vonatkozásúak:

28. Csak annyi bizonyos, hogy a ládában megcsörrenő pénz által nagyra nőhet a haszonlesés és a **kapzsiság**.

83. Dupla business!: „...miért nem engedik visszavenni a halottakért tett adományokat, ha a kiváltottakért való imádság immár a búcsúcédula révén feleslegessé és jogtalaná vált?

KÖVETKEZMÉNYEK:

- A fejedelmek között láttak benne a központi hatalomtól (V. Károly) való függetlenedésre.
- Több fejedelem áttért az evangélikus hitre.
- Új ellentétpólusok megjelenése.
- 1522: a birodalmi lovagok felkelése.
- 1524 – 1525: Német parasztháború.

4.2b. A REFORMÁTOROK GAZDASÁGI TANÍTÁSÁIRÓL

Luther Márton (1483 - 1546)

Ágoston-rendi szerzetesként lett teológus és professzor, a wittenbergi egyetem bibliatanára. Az általa lefordított Luther-Biblia a német nyelvterületen ma is az egyik legfontosabb Biblia-fordítás.

Kezdet: Wittenberg, 1517

id. Lucas Cranach festménye, 1529

- 1) Fő érdeme az emberi munka, a **hivatás erkölcsi felértékelése**. Ösztönzőleg hatott a gazdaság fejlődésére.
- 2) Hivatásetikája: Isten előtt minden hivatás egyenlő, egyaránt kedves.
- 3) Fordításaiban megjelenik a hivatás (*Beruf*) fogalom világi értelmezése.
(Az akkori katolikus egyház szerint: Isten csak a papi szolgálatot szentesíti).
- 4) **Ha az ember dolgozik, Istennek engedelmeskedik, vagyis a munka is istentisztelet.**
- 5) A kereskedelmi és banki tevékenység is hivatás.
- 6) Igazán üdvösnek csak a **földművelő** munkát tartotta.
- 7) A kereskedelemnek két formája van: a **jog szerinti** „polgári” kereskedés és az „**istentelen**” kereskedés.
- 8) Méltányos nyereség: ha húsz phenning egyet fiadzik ($r = 5\%$), vagy száz arany egy aranyat hoz ($r = 1\%$)
- 9) **A kapzsiság bűn = lopás.**
- 10) *[Katolikusok: II. Niceai Zsinat (787): Tilos a kamatszedés!]*
- 11) A kamat = uzsora. Kivétel: **késedelmi kamat** és az **elmaradt haszon**.

4.3 A REFORMÁTOROK GAZDASÁGI TANÍTÁSAIRÓL

Kálvin János (1509 - 1564)

Francia származású svájci reformátor, keresztény tudós, a kálvinizmus névadója.

„A legnagyobb elme és a legjobb szervező” a reformáció vezéralakjai között, aki megteremtette Genfben az „istenfélő város tökéletesen működő prototípusát”

Elsősorban teológiai és egyházszervezői munkássága miatt nevezetes, de fontos szerepet játszott a francia irodalmi nyelv kialakulásában is.

Kezdet: Bazel, 1535

- 1) A becsületes, szorgalmas munka, Isten dicsőítésévé válik.
- 2) **Mindenki köteles dolgozni, mindenkinek joga van a munkához.**
- 3) Pénz- és kamatelmélete. Fogyasztási kölcsön - **kamatmentes**.
Produktív kölcsön – **kamatozó**, mert új értéket hoz létre.
- 4) A méltányosság elvével elfogadja a jelzálog intézményét.
- 5) **Hét tilalmat** ír a kamatszedésre. Köztük a méltányosságot és a köziót.
- 6) Ő maga is alapít egy **keresztény bankot**.
- 7) Genf városát felvirágoztatja, „protestáns Rómává” teszi.
- 8) Összegezve: a gyakorlati kérdésekre adott elméleti válaszaival hozzájárul a kapitalista gazdaság kifejlődéséhez.

ALAPKÉRDÉSEK

A MAI GAZDASÁG és a REFOMÁCIÓ kölcsönhatása ?

Istenhit

Emberi morál

Gazdaságetika

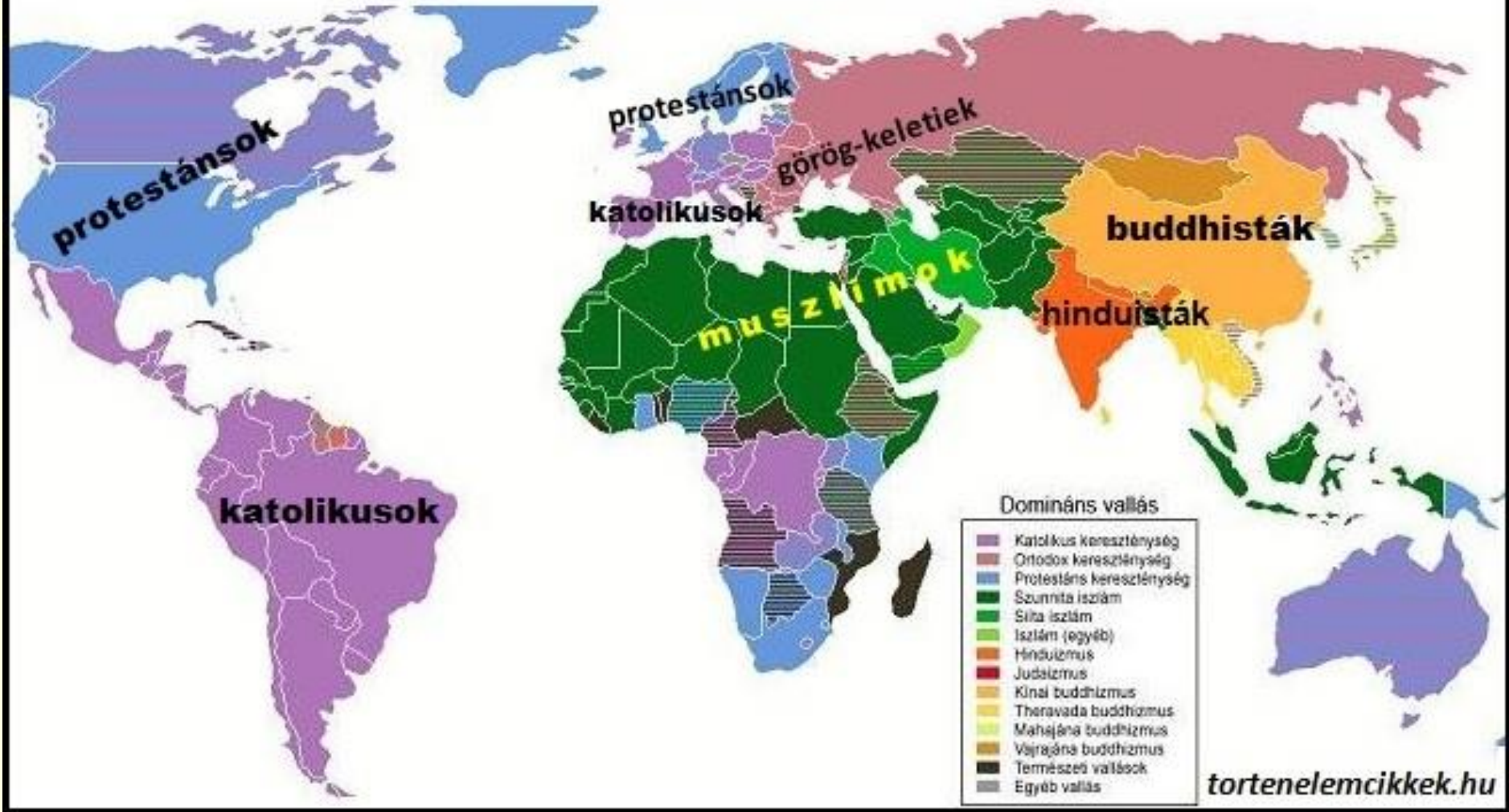
KÖZÖSSÉGI GAZDASÁGI TELJESÍTMÉNY

Egyéni jövedelem, egyéni jólét

5.1 Vallások a Világban

A nagy világvallások Földünkön

http://tortenelemcikkek.hu/sites/default/files/9.19terkep_vallasok.jpg

<http://www.laenderdaten.de/bevoelkerung/religionen.aspx>

5.2 Hagymányos vallások országoként Európában [4]

Kék:
katolikus

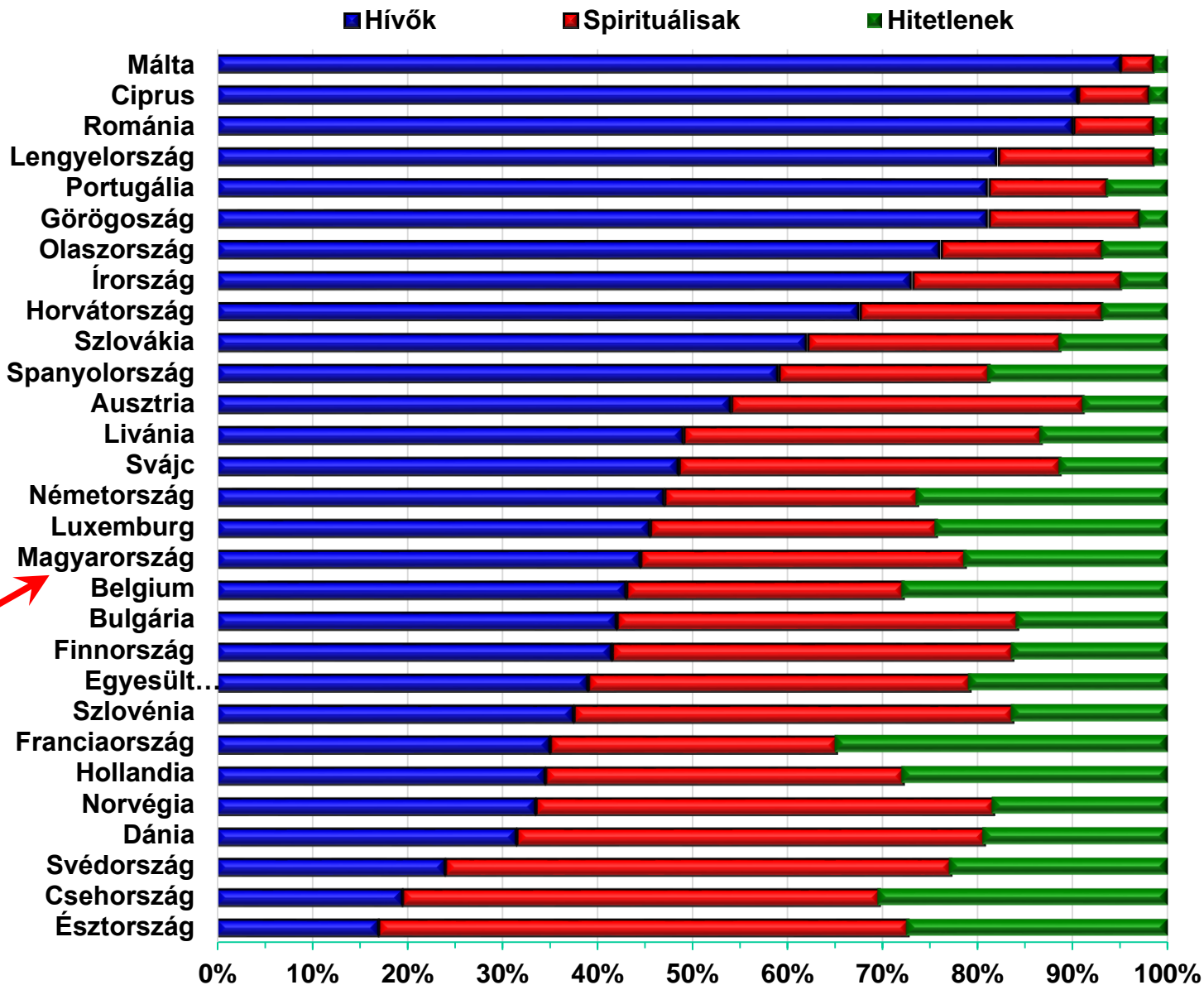
Lila:
protestáns

Piros:
ortodox

Zöld:
iszlám

5.3 Isten-hívők, spiritualitás-hívők és hitetlenek (ateisták) [4]

EUROBAROMÉTER POLL 2005

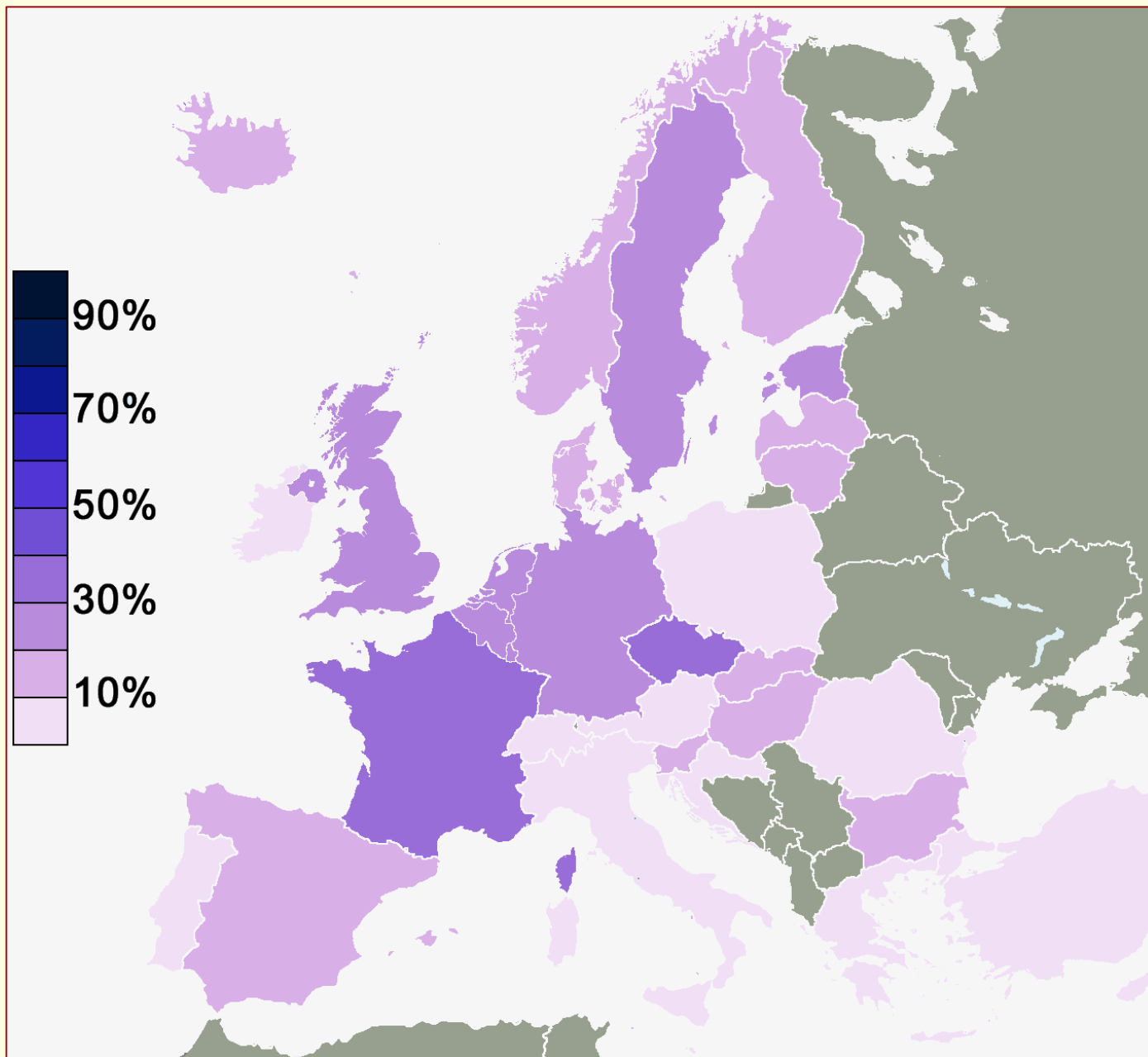

Kék:
Isten-hívők

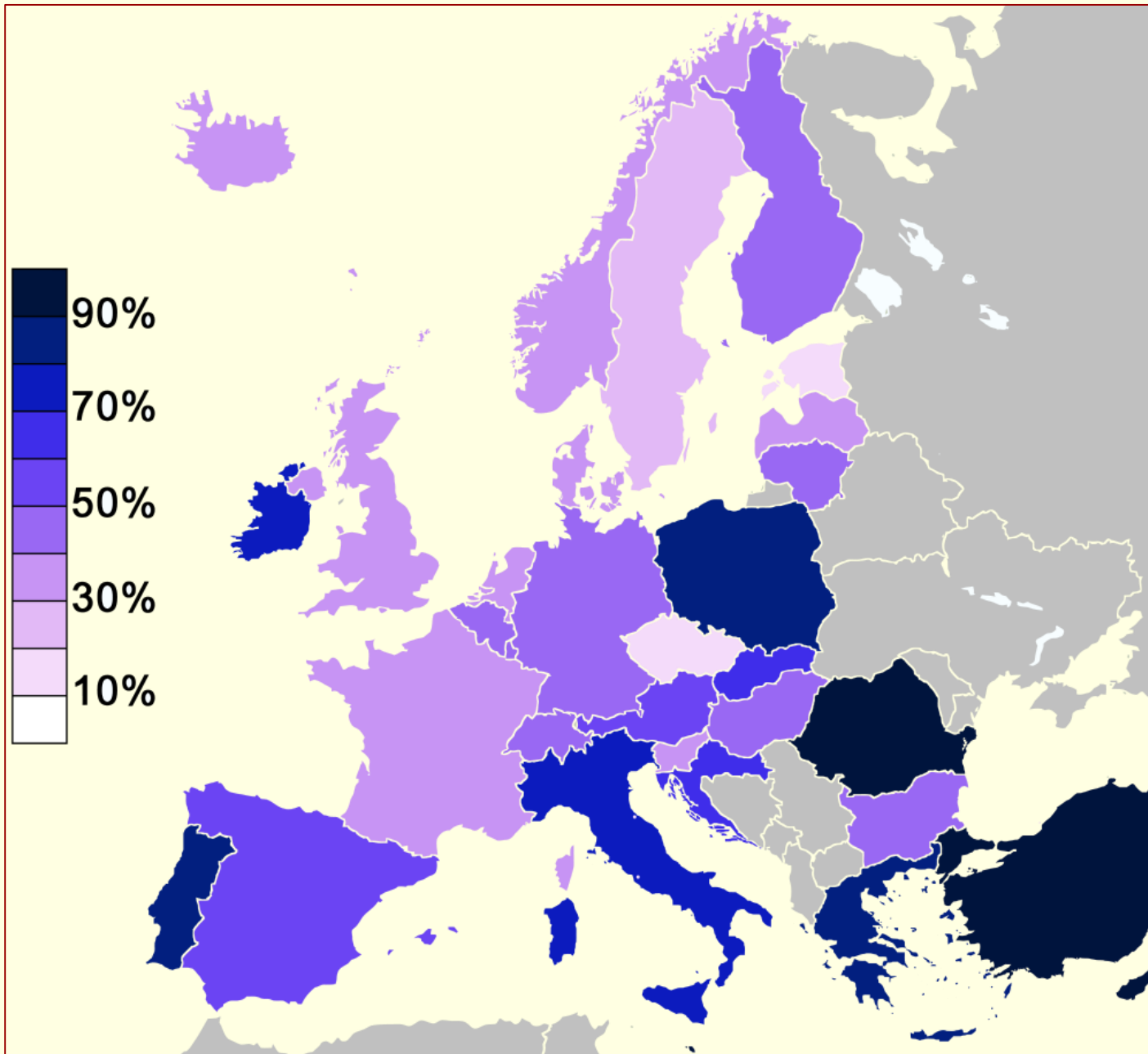
Piros:
hisznek a
spiritualitás
erejében

Zöld:
hitetlenek
(sem Isten, sem
spiritualitás)

5.4 Ateisták (nem hisznek sem Istenben, sem a spiritualitásban) [4]

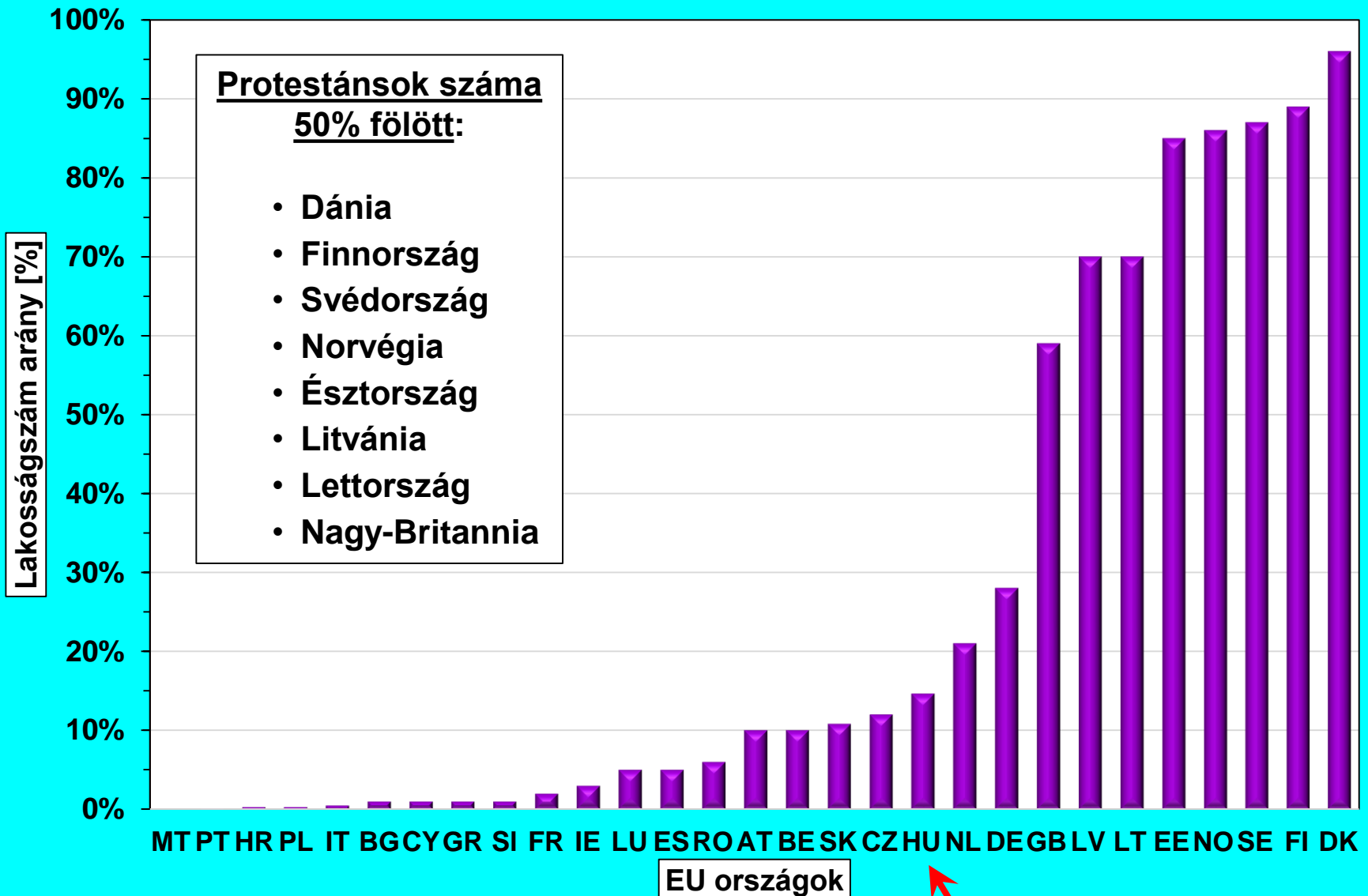

5.5 Istenben hívők aránya, országonként [4]

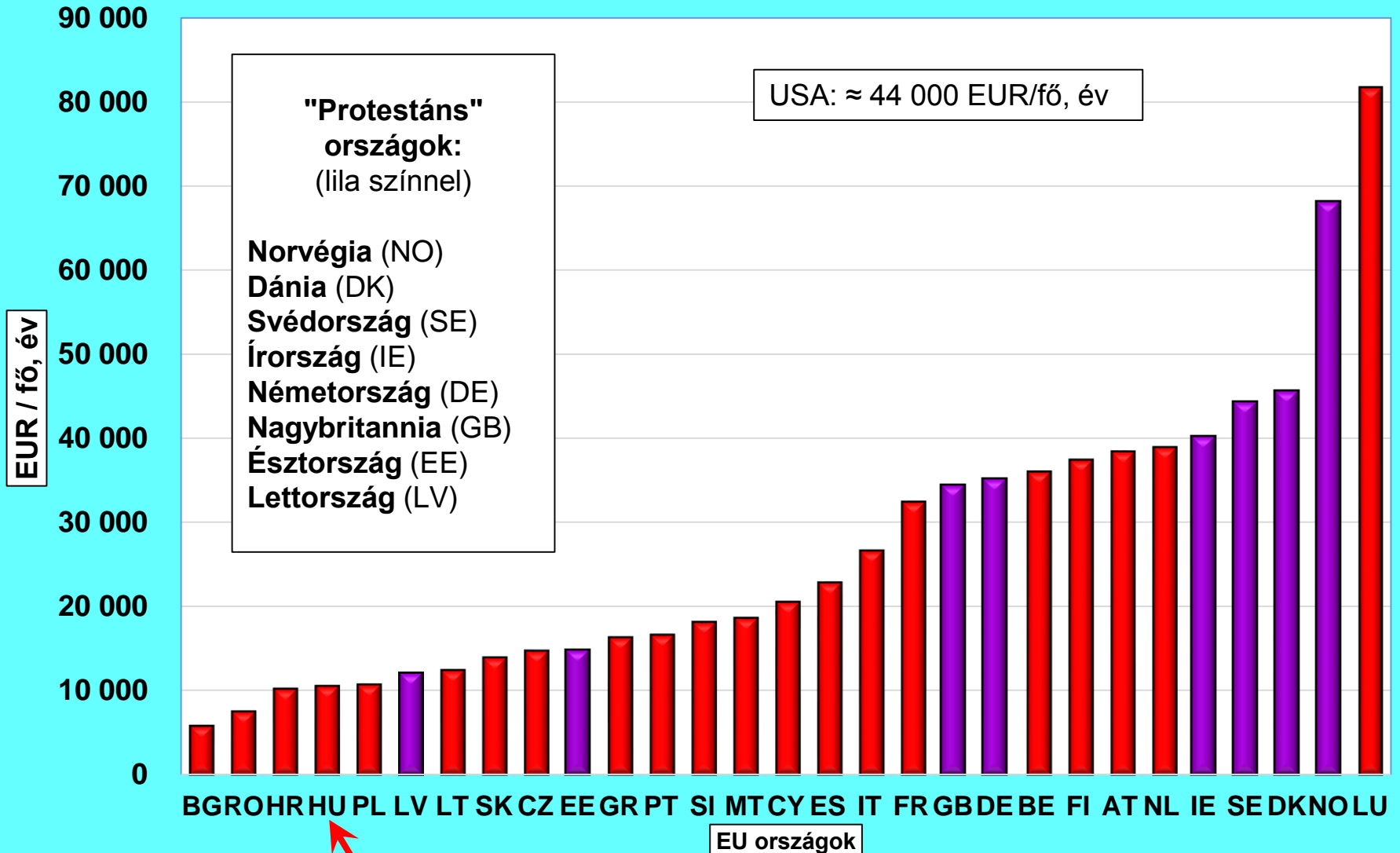
5.6 Protestánsok számaránya az EU-ban

Protestánsok számaránya az EU-ban (2011-2015)

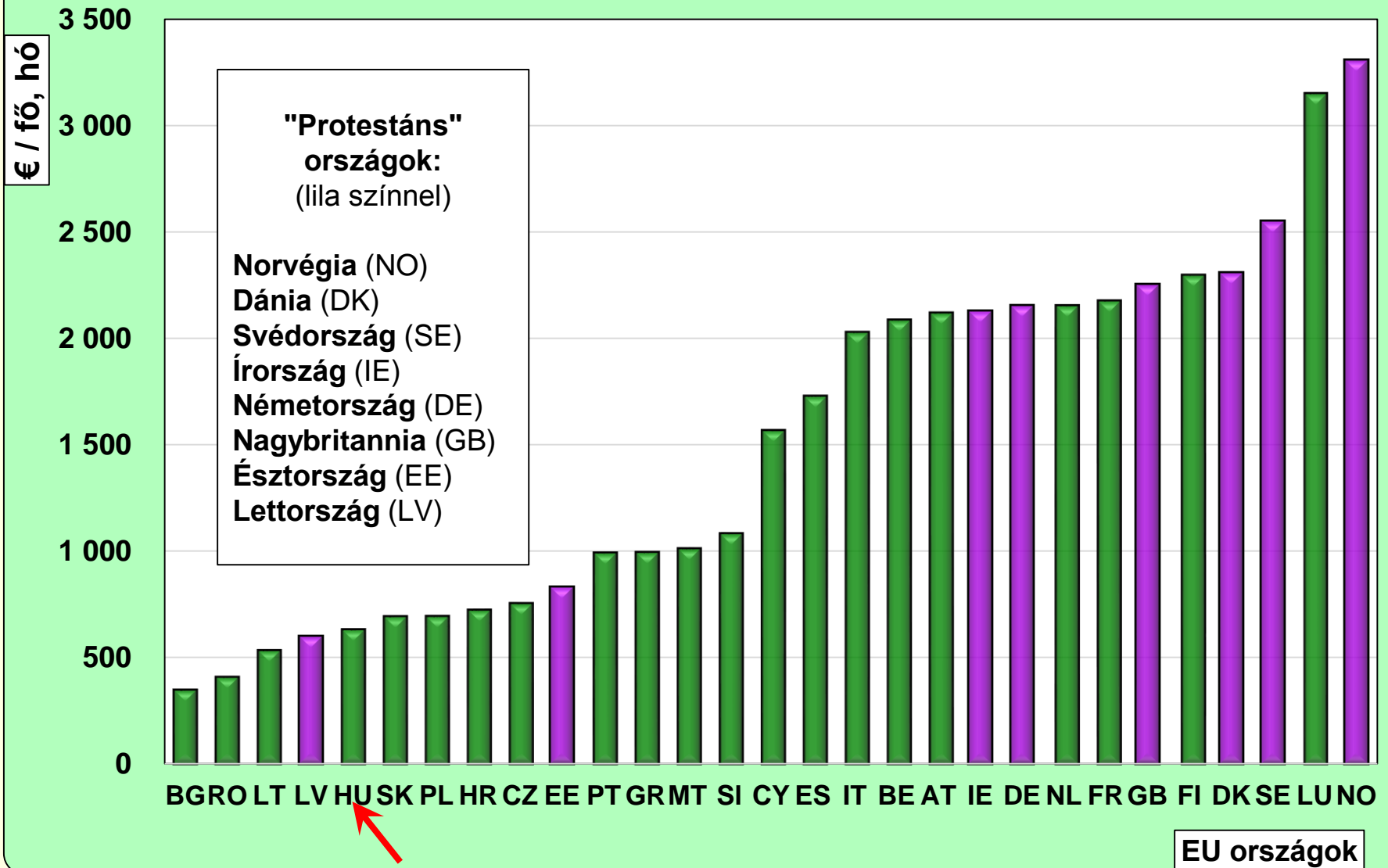
5.7 A GDP és a protestantizmus

GDP az EU-ban (2015); [EUR/fő, év]

5.8 Egyéni jövedelmek és a protestantizmus

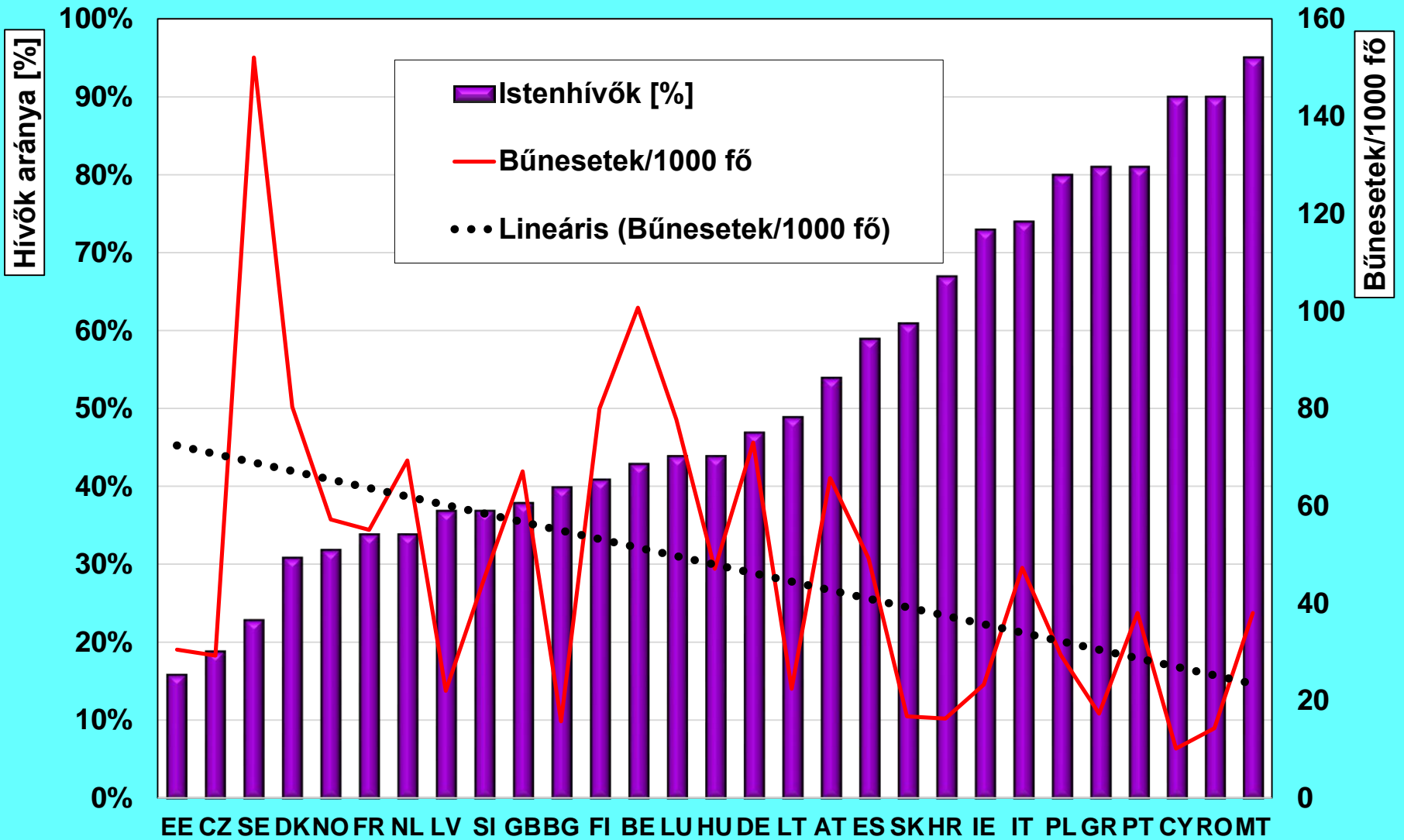
NETTÓ HAVI ÁTLAGBÉREK AZ EU-ban (2015) - [EUR/fő, hó]

5.9 Rendőrségi bűnesetek --- istenhívők aránya

Bűnesetek/1000 fő és az istenhívők aránya szerint

6. A PROTESTÁNS GAZDASÁGETIKÁRÓL

GAZDASÁG:

(1) Finanszírozás → (2) termelés → (3) költségek → (4) értékesítés
= (5) nyereség // **KOCKÁZAT**

(1) Finanszírozás: Luther és Kálvin – **kamatláb korlátozás / értéktermelés**;
Értékteremtés nélküli nyereszkedés kizárva!

(2) Termelés: - **a munka istentisztelet** – Luther;
- **az ember szabad** – anyanyelvén léphet kapcsolatba Istennel;
- szabad akarata van az értelme hatókörén

(3) Költségek: - **általános puritánság**, visszafogott ráfordítások;
- egyszerű templomok, egyszerű ruházat, díszmentesség;
- a funkcionalitások szolgálata

(4) – (5): Árak / Nyereség: - a **méltányosság** szemléletének bevezetése;
- a **közjó fogalmának** bevezetése (társadalmasítás);
- értékteremtéshez kötött kamatláb;
- fogyasztói kamat tiltása (karitász);

KOCKÁZATKEZELÉS:

- **Kiszámíthatóság**: megszűnik a papi alárendeltség, a kiszolgáltatottság;
- **A papi prédikáció gyakorlatiassága és Jézus gyakorlata közelebb kerül**;
- **Fix pont: az üdvösség egyedül Jézus által érhető el, Isten kegyelméből** – Biztonság!

7. MEGÁLLAPÍTÁSOK és ÜZENETEK

- (1) A protestáns közösségek megjelenése **versenyhelyzetet** teremtett a jóért való küzdelemben – hasznos az emberiség számára.
- (2) Isten szolgálatának több irányú megközelítése **innovációt** hozott az emberek hitéletébe.
- (3) A **puritán szemléletű gazdaságetika** jó az embernek.
- (4) A protestáns többségű országok gazdasági teljesítménye **tendenciaszerűen nagyobb**.
- (5) A protestáns többségű országokban a visszaélések gyakorisága tendenciaszerűen alacsonyabb **lehet (?)**.
- (6) Hívőnek lenni, puritánnak lenni **gazdasági előny** az ország számára.

I. Legyen a gazdaságfejlesztés központi eleme a hozzáadott érték termelése. Ez is istentisztelet.

II. Minden nap újuljunk meg, legyünk reformátorok Jézus Krisztusban !!!

ZÁRÓ ÜZENET

„És amint szeretnétek, hogy az emberek veletek bánjanak, ti is úgy bánjatok velük.,,

(Lukács 6:31 - Károli Biblia)

FORRÁSJEGYZÉK

- [1] <https://hu.wikipedia.org/wiki/Reform%C3%A1ci%C3%B3>
- [2] **Bodai Zsuzsa: A reformátorok gazdasági tanításai**
<http://www.inco.hu/inco8/global/cikk5h.htm>
- [3] http://refpedi.hu/sites/default/files/csatolt_fajlok/Kalvini_gazdasag_etika_filmleiras_linkek_mg0102.pdf
- [4] <https://churchpop.com/2014/10/09/10-maps-religion-europe/>
- [5] **Felekezetek az EU-ban:**
https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_the_European_Union
- [6] **10 térkép a vallásról:**
<https://churchpop.com/2014/10/09/10-maps-religion-europe/>
- [7] **A jó munkaerő:**
http://www.piecesprofit.hu/kkv_cegblog/hat-tulajdontag-amiro-felismerhető-a-jó-dolgozó/
- [8] **Max Weber: A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme**

KÖSZÖNÖM SZÉPEN MEGTISZTELŐ FIGYELMETEKET!

korenyi.zoltan.3@t-online.hu

HÁTTÉRANYGOK

1. Kezdetek, felvetések, kérdőjelek, okok-okozatok?

1. **Alapkérdés: mi mozgatja az embereket, a közösségeket, a világot?**
2. **Bibliai I. mérőföldkő: BŰNBEEESÉS – „Porból vagy, porba térsz vissza”.**
Nincs örök élet. „Arcod verítékével eszed kenyeredet ... - ez munka, ez már a **gazdaságtörténet** kezdete.
3. **Bibliai II. mérőföldkő: MEGVÁLTÁS: Jézus áldozata. Lehetséges örök élet!**
Hit $\propto$ jónak lenni $\approx$ **gazdaságetika**. A szabad akarat jelentősége.
4. **A kusza történelem = gazdasági harc!**
  - Pozsonyi csata, 907: elesnek: a salzburgi érsek, 2 püspök, 3 apát
  - Mohácsi csata, 1527: Tomori Pál érsek
  - 30 éves háború, 1618-48: 10 millió halott – oka gazdasági (felszín: vallás)
Indulatok: heidelbergi szobor (ördög-protestáns). Megfelezett templom.
5. **Miért lehet Nobel-díjat kapni emberi viselkedés kutatásáért 2017-ben?**
Richard Thaler: viselkedési közgazdaságtan.

2. ÉRTJÜK-E AZ EMBERI VISELKEDÉST? – a létezés három cölöpe

energia forrásunk

anyag forrásunk

Lelki és szellemi létezés

**Értelem, anyanyelv,
biztonságérzet, tudás,
erkölcs, szeretet;**
**HIT, vallás, kultúra
identitás**

TÁRSADALOM

Közösségi létezés

**Család, rokonság,
nép, nemzet,
szülőföld;**
**vallási közösség,
gazdasági, baráti és
civil közösségek**

GAZDASÁG

Biológiai létezés

**O₂, ivóvíz, élelem;
ruházat, lakás;
luxus;
szaporodás**
Források:
NAP és Föld

AZ EMBERI VISELKEDÉS FŐ VILÁGI JELLEMZŐI:

- I. Küzdelem a javak (anyagi és szellemi) megszerzéséért (érdek).
- II. Az ember kettős természete – **dönt a szabad akarata.**

JÓ	ROSSZ
önzetlen	önző
mértéktartó	kapzsi, mohó
tisztességes	tisztességtelen

A feszültségek, konfliktusok oka:

Az érdekek ütközése.

Érdekhordozók: az egyének, a közösségek, a hatalmi képződmények.